

szociáldemokrata párt által félrevezetett és elvakított munkás, gyűlöl mindenkit, a ki nem olyan mint ő. Gyűlöl a vagyonos osztályt, gyűlöl a józanságot, a takarékoságot, az erkölcsi és államrendet. Ő mindent el akar pusztítani, mindent egyenlővé akar tenni, de ezt az egyenlőséget, a porban, a sárban, a csatornáknak akarja.

Nem tud felemelkedni bizonyos magaslattig, s ennelfogva az egyenlőséget sem akarja a szellemi műveltség valamely magaslátán elérni. Sülyedni lejjebb és lejjebb és a sülyedés legalsó fokán feremteni meg az egyenlőséget.

Igen esztanós bizonyítéka ennek az a kongresszus, melyet ez a párt, jelen hó 20-án és a következő napjain tartott Budapesten, az Uj-városháza közgyűlési termében.

Ezen a kongresszuson elhatározta, hogy minden hatalmát, az általános titkos választói jog megvalósításának előmozdítására fogja fordítani.

Ebből a célból, tömegsztrájkjal fenyegetődzik, hogy ez által a tömegnyomort, a végletekig fokozván, egy nagy forradalomban, a jelenlegi társadalmi formákat elpusztítsa.

Tehát rombolás és pusztítás, ez a magyarországi nemzetközi szociáldemokrata párt elve, a jövőre nézve is. S mert azt hiszi, hogy erre hatalma és ereje is van, miért nem fordít ebből a rettenetes erőből valamit arra is, hogy a vezetése alatt álló munkás, legyen becsületes, józan életű és megbízható; miért nem fordít gondot arra

is, hogy a pártfegyelem igája alatt nyögő munkás kapjon olcsóbb lakást, olcsóbb kenyeret és olcsóbb húst. Erre a párt vezetői nem kaphatók! Ők a munkást nyomorban akarják tartani, mert a nyomorban fejlődik és el az izzó gyűlölet a vagyonos osztály ellen; a rombolási hajlamot a nyomor élesíti, s a jelenlegi társadalmi rend elpusztítására, az embereket a nyomor viszi reá legkönnyebben. Azért is a munkásnak erkölcsi és anyagi jólétéről nem gondoskodnak, hanem politikai utópiákkal traktálják, hogy a maguk egyéni, önző céljai elérésére, állandóan lebilincseljék, kizsákmányolják; — s míg a munkás nyomorban tengődik, addig ők, a vezérek, habzó pezsgő mellett, egy országgyűlési képviselői mandátum elnyeréséről, fűzik tovább édes álmaikat.

Ez a magyarországi nemzetközi szociáldemokrácia.

(+)

Kulturális jubileum.

Irta: **Wohlmuth Ernő.**

Akik szívükön viselik Magyarország előhaladásának, minden irányú megerősödésének és minden téren való fellendülésének szent ügyeit, azok örömmel és megnagyvással fognak tudomást venni a hazai keresztény kultúra elsőrangú tényezőjének: a Szent-István-Társulatnak fennállása hatvanadik évfordulójáról.

Rendkívül örömdetes és főemelő tény ez akkor is, ha csak az esztendő hosszú sorozatára tekintünk is vissza, hát még abban az esetben, ha meggördöljük, hogy a Társulat életében lefolyt eme hatvan esztendő a folytono-

san erősödő élettelses tevékenységének, a visszaesést nem ismerő fölfelé lendülésnek, a soha nem tespedő előrehaladásnak volt diadalmas korszaka.

1848. május elsejétől kezdve, mikor az első felelős magyar királyi kormány hivatalos lapjában megjelentek a megerősített alapszabályok s Fogarassy Mihály, a halhatatlan érdemű alapító, a Társulat levéltárában kegyelettel őrzött legrégebb jegyzőkönyv vezérlapjára saját kezével írta fel e szavakat: „A jó és olcsó könyvkiadó társulat 1846-ban május első napján nyilvános működését megkezdte“ egészen a mai napig, mikor úgy a nemzeti, mint a keresztényi élet terén, irodalmi, társadalmi és hitéleti szempontból egyaránt a legjelentősebb hivatást tölti be és tekintélyes pozíciókat foglal el, a Társulat fejlődése valóban a bibliai mustármag növekedésére emlékeztet.

Bármily felemelő látvány és kulturhistóriai tekintetből még annyira tanulságos visszatekintés volna is e hatvan év munkásságának részletes felsorolása, a hírlap kereteit ez messze felülmúlva s különben is e téma feldolgozása Magyarország kulturhistorikusának avatottabb tollát igényli. Itt csak általános áttekintést adhatunk s az egyes kimagszó momentumokra mutathatunk reá, de ez is elegendő lesz arra, hogy minden keresztény magyar embernek lelke emelődjék és reménységgel teljen be nemzete sorsát illetőleg. Működésének áttekintésénél első tekintetre szembetűnik az a tény, hogy a Társulat soha egy szemernyre sem tért el kitűzött céljától, fokozott mértékben teljesíti ma is azokat a feladatokat, melyeket az alapítótól hagyományképp nyert, lankadni nem tudó buzgósággal igyekszik, hogy a kath. irodalmat fejlessze s hogy ezen irodalom iránt a magyar társadalom érdeklődését megnyerje.

S hogy e törekvés fényes sikert eredményezett, azt élénken bizonyítja tagjainak száma, mely 1848-ban még nem érte el az első ezret

hozzá a tanítás munkájához, mely mindjárt 4 osztályban indul meg. Ehhez járulnak a városban és Kolozsmonostoron tartott beszédek, melyeknek hatása rendkívüli volt. „Némelyek a tévelygéstől megszabadultak, az ingadozók a hitben megerősödtek, mások a babonaság hatalmából menekedtek ki, sokan az eltulajdonított idegen birtokot visszaadták, némelyek méltatlan életmódjukat abbahagyták, némelyek általános gyónást végeztek, nem kevesen részesültek a keresztségben, köztük még felnőttek is. Az atyák a szomszédos helyekre is kirándultak, ahol működésük hasonló eredménnyel járt.

Gyulafehérvári működésükről is érdekes részleteket olvashatunk ezen jelentésben, hol a fejedelem közreműködésével a munka sikerrel folyt. Még azalatt, hogy Carrillo a gráci küldetésben oda volt, 1595. márc. 19-én virágvasárnapján foglalta vissza a fejedelem a nagy templomot, melyet az arianusok és kalvinisták már negyven év óta birtokoltak. A visszafoglalásnál maga a fejedelem tartotta a szenteltvizeztartót s maga vezegte a minisztrálást a mise alkalmával „mindenkinek nagy bámulatára.“ A tévelygésből igen sokan visszatértek, köztük egy előkelő főurnak két fia, és más három előkelő származású udvari ember; a kalvinisták papjai közül is többen katolikusokká lettek. Közülük egy műveltségével különösen kivált, ennek megterése a kalvinistákat különösen lesújtotta, a katolikusokat meg nagy örömmel hangolta. Most egy jelentékeny város plebániáját bízták rá, hol oly buzgón látott neki új hivatásának, hogy kétón kívül az összes lakosokat megtérítette. Hasonlóképen más városokból, falukból, várakból

is eltávolították a kalvinista papot és helyébe katolikusok tettek, kiknek buzgalma által a katolikusok száma annyira növekedett, hogy arról számot adni sem lehet.

Fáradozásaik gyümölcsét a politikai viszonyokban is elérték. Mária Christierna megérkezett Erdélybe és a fejedelem megtarthatta aug. 4-én esküvőjét vele. A beszédet a nagy templomban Carrillo atya tartotta latinul. Szónoklatában az osztrák és Báthory-családnak családi összeköttetéséből származó nagy hasznot fejtegette. Azonban, noha oly nagy reményeket fűztek ehhez a fényes családi összeköttetéshez, az szerencsét sem a völgegyre, sem a menyasszonyra nézve nem hozott. Zsigmond természeti fogyatkozása miatt a házasság csak testvéri viszonyban éltek egymással, amit a keresztény erényekben kiváló fejedelemasszony megadólag visel, de Zsigmond örökös szemrehányást érezvén szívében, az áldatlan helyzetből nemsokára bármí áron szabadulni akar. Nehány hét mulva gyurgyevői fényes győzelme után 1596. jan. első felében Prágába indul, hogy a nyár folyamán indítandó hadjárat ügyében Rudolfal személyesen tárgyaljon. Ezen útjában Carrillo is elkísérte a fejedelemet.

Mikor három hónapi alkudozás után a fejedelem arra a hirre, hogy a tatárok Moldvába és Oláhországba beütöttek, sőt Erdélybe is be akartak törni, visszatért országába, Carrillót elküldötte VIII. Kelemenhez a pápai udvarba és II. Fülöp spanyol királyhoz, hogy a háborúra pénzbeli segítséget sürjessen. VIII. Kelemen hét hónapra 20—20 ezer tallér segítséget helyezett kilátásba, melyből 60 ezeret előre ki-

utalt. Rómából Carrillo kitűnő ajánlólevelekkel, melyeket Rudolftól, a pápától, Sessa hg. spanyol követőtől stb. kapott, Madridba II. Fülöp spanyol királyhoz indult. Utjában a toszkánai nagy herceget is fölkereste, ki ép úgy mint a ferrarai és mantovai hercegek, tekintélyes pénzbeli segítséget ígérték. (519. l.) Genovából Barcelonába, innen Madridba, Madridból Toledoba ment, hogy a királynak előterjeszthesse kérését. II. Fülöp készséggel tett eleget az erdélyi fejedelem kérésének és 80,000 tallert utalt ki hadi költségekre az 1596. évre. Carrillo visszatérő útjában aug. 4-én ért Velencebe, ahol átvette a pápától és a spanyol királytól kiutalt összeget, hogy most már sietve menjen haza Erdélybe.

Gyulafehérvárt szomorú újság várta Carrillót. Báthory Zsigmond beleúnva nejehez való ferde viszonyába, tudtára adta Carrillonak, hogy valóni akar s alig egy napi nyugalmat engedve a fáradt paternek, visszaindította Grácba és Prágába. Panaszosan is írja Aldobrandini Péter bíborosnak: „Azt gondoltam, vigasztalást és nyugalmat találok s találtam kellemetlenséget és sokkal nagyobb nehézségeket.“ (193. l.) Utjából, melyben úgy látszik, megint feladata volt a segítségkérés is, karácsonyra tért vissza. De már 1597. januárjában ismét Prágába kellett indulnia. A fejedelem is felment Prágába, hogy ismét személyesen tárgyaljon Rudolfal. Ott azonban minden áron marasztalták, de csak azzal az ígérettel tudták megnyugtani, hogy feleségét a háborús idők ürügye alatt hazaviszik Grácba.

Később azonban valóni akart az ingatag fejedelem és a trónról is lemondani. Carrillót ismét Rómába küldötte, hogy a pápától segítsé-

s ma meghaladja már a huszezetet is. Magyarország katolikusaihoz arányítva ugyan nem mondható valami horribilisnek ez a szám, de fontosságban nagyon fog nyerni akkor, ha megdölgöljük, hogy a Társulat kívül nincsen egyetlen olyan hazai intézményünk sem, mely csak megközelítőleg is bírna ennyi taggal.

Ötzetet meghaladó rendes tagjainak gárdája magában foglalja a keresztény intelligenciánk színe-javát s ez is annak a jele, hogy úgy a tagilletmény egy részeül adott havi folyóirat, a Kath. Szemle, mint az egyéb könyvilletmény olyan nivón állanak, melyek a műveltség magyarság szellemi igényeit tökéletesen kielégítik. A rendes tagok könyvilletményei körül különösen az utóbbi években bizonyos vezető irány domborodik ki, mely teljes öntudatossággal és határozottsággal törekszik egy hitében, erkölcsében és tudásában szilárdan megálló, keresztény szellemű vezérlő társadalom megalapozásán.

Az idők szociális szükségleteit felismerő helyes értékre vall a négy év előtt alapított népies pártoló tagsági intézmény, mely hivatva van a nép minden rétegének és legszélesebb köreinek megvinni a lelki és erkölcsi finomodást, az életviszonyai által megkivánt tudást és igaz felvilágosodást, szóval az erkölcsi és szellemi élet éppen manapság olyanmire életszükségletét képező légkörét. Hogy mennyire szomjas talajra hullt ez a jótékony eső, mutatja az a körülmény, hogy négy évi fennállás után a tagok száma immár meghaladja a tizenöt ezeret.

A Társulat azonban nemcsak ezen a réven áll a népművelés fontos missziójának szolgálatában, hanem úgy pedagógiai, mint nemzeti és keresztény szempontból egyaránt első helyen álló népiszkolai és magasabb fokú intézetek részére kiadott tankönyvei által is. A népnevelés oltárán hoz áldozatot a „Népnevelő” című tanügyi hetilapjával is, melyet az ország összes kath. iskoláinak ingyen küld meg s hogy

ekként mily jelentős eredménnyel fáradozik a kath. tanítóság közjáva érdekében, elegendő reámutatunk arra a gyökeres és még mindig rohamosan növekvő életerős tanítói köztudatra s pezsgő tanítói közletrre, melynek másfél év-tizeddel ezelőtt még híre-hamva sem volt.

Egyéb vállalkozásai is mind mintaszerűek s a Társulat vezércélja minden részletükben érvényre jut. Ifjúsági iratai szinte páratlanul állók s aggály nélkül juttathatók a serdülő nemzedék kezébe. Családi regénytára az úri körök asztaláról leszorítja a keresztényellenes és erkölcsrontó regényeket, harmadfelszázat meghaladó filléres népiratkái a nép széles rétegeibe hordják szét a minden irányú hasznos tudnivalókat. Iskolai könyvtára érdekében kifejtett tevékenységével mélyíti és életrevalóvá teszi az iskola munkáját.

A Társulat eme nagy koncepciójú munkálkodása külsőleg is kifejezésre jut szervezetében. A szentkirályi utcai remek palotában levő könyvkiadóhivatala valóban modern alapokon van szervezve. Expedíciójú mintaszerű. Könyvkereskedésében a keresztény világirodalom minden terméke megszerezhető. Könyvnyomdája az ország legelső nyomdáival fényesen kiállja a versenyt.

A kath. tudományos és szépirodalom felállításában nagy missziót végez a tudományos és irodalmi osztály, melynek kebelében most alakul a fontos feladatokra hivatott szociális szakosztály.

Érezzük, hogy odavetett konturok csak nagy hiányossággal állítják szem elé a Szent-István-Társulatnak működését és mivoltát. Azonban a vázlatból is világosan kidomborodik az, hogy a társulat fennállásának hatvan éve alatt erős tollal írta be nevét nemcsak a magyar katolicizmus, hanem a magyar nemzeti művelődés évlapjaira is. S vezetőiben meg van a garancia arra, hogy erről a fényes és diadalmas útról a jövőben sem fog letérni. Ez a tudat jóleső meg-

nyugvással tölt el bennünket, ha megdölgöljük, hogy hazai intézményeink túlnyomó részében mindinkább tért szorít a rideg, önző, üzleti szellem, mellyel pedig elkerülhetetlenül vele jár az összes erkölcsi értékek elpusztulása. Ez a sorsvasztó kalmárszellem sohasem fog helyet találni Szent-István társulatában, melynek életeleme éppen a keresztény idealizmus, a melynek minden ténykedésében kifejezésre jut az áldozatkészség. Hiszen közismert dolog, hogy a tagjainak, kivált a pártolóknak adott könyvilletmény jóval felülhaladja a tagdíjak értékét s évente sok ezer koronát érő könyveket ajándékos szegénysorsú tanulóknak és közhasznú intézeteknek.

Magyarország katolikusait méltó büszkeség foghatja el, hogy ilyen közművelődési intézetük van. A magyar kath. írókat bizalom szállhatja meg, hogy ime van egy folyton erősödő irodalmi társulatunk, mely a magyar közönségnek könyvet, az íróknak érvényesülést nyújt. A társulat tagjai pedig lelkesedéssel láthatják, hogy mily nemes és sikeres vállalkozásnak a részesei.

Imádságos könyveink.

Egy valaki a „Közművelődés” 12-ik számában a leendő zsinat figyelmébe ajánlja a papi menedékház építését. Legyen szabad nekem is egy látszólag kicsinyes, de nagyon fontos és lenyeges dolgot most ugyanezen célból ismertetnem. Ugy hiszem, nem végeznek haszontalan munkát, de nagyon üdvöst végeznének azok, kik e bajon segítenének. Tulajdonképen ez ügyben a zsinat is csak kezdeményezhet, de addig is intézkedhetik a magas püspöki kar, ha akar és szükségét látja azáltal, hogy egy allandó bizottságot küld ki, a melyhez kinyomatás előtt minden imádságos és énekeskönyv beküldendő lenne. Miért? Hogy azokban sok

get kérjen és a válás ügyében a pápa beleegyezését kinyerje. Carrillo onnan visszatérőben Prágában sügöti az urának adandó kárptólás megállapítását, ki most minden áron ott akarja hagyni fejedelemségét. Carrillonak is azt adja utasításul, hogy nehézséget ne támasszon, csak-hogy az ügy minél hamarabb véget érjen. Carrillo most is hűséggel, pontossággal teljesítette feladatát s ura érdekeit a német tanácsosok halogató, szűkmarkú eljárásával szemben körömszakadtáig védi. A kereszténység érdekeit tartja szem előtt, mikor Báthory Zs. utódjául Miksa főherceget támogatja, mert Felső-Magyarország és Erdély erejével mindkettőt jobban lehet védeni. Mikor aztán létrejött az egyezés, hazai indult és 1598. jan. 28-án megerkezett Gyulafehérvárra. Innen is sürgöti Miksa mielőbbi bejövételét pénzzel, sereggel, mivel egy kormányzó kirendelése versengést szülne. — Ennek megátalására irányult azon javaslat, — melyet úgy Rudolf, mint a rendek elfogadtak, — hogy a kormányzó beérkezéséig Mária Krisztinerna vigye a kormányzást. Abban is működött, hogy a fejedelmi párnak egyháziilag leendő szétválását után Mária Krisztinernát a fejedelem utóda, esetleg Miksa nőül vegye, ami ezen ország viszonyainak rendbehozatala és a kath. vallás érdekében megmérhetetlen hasznot eredményezne. (255. l.) Ez a terve azonban nem valósulhatott meg, mivel Miksa nem jutott be Erdélybe. Hosszas halogatás után végre megerkezett Rudolf biztosai az ország átvételére, kiknek kezébe a rendek letették a hűség esküt. Carrillonak ezzel a hivatása Erdélyben be volt fejezve. Mária özvegy főhercegnőnek

1598. április 10. irt levelében így nyilatkozik: A szegény Alfonz most mit tegyen? Ő fensége teljességgel azt akarja, hogy vele menjek az ő hercegségeibe, hova három vagy négy nap múlva Kisfaludról el fog indulni. Rajta vagyok, hogy megszabaduljak, de inkább szeretném, hogy Isten már békében vegyen magához. A fenséges úr nem fogja látni a fenséges asszonyt. Könyörüljön Isten a fejedelmen, sajnálatra méltó, mivel el van vakulva. (280. l.)

Mégis csak el kellett kisérni a fejedelmet, bár nem nagy kedvvel tette, mivel már meguntta szeszélyességét, ingatagságát, noha mintha némi megkomolyodást észlelt volna rajta. Azonban megsajnálta, azonkívül a fejedelemaszszony és Rudolf biztosai is sürgették, hogy járjon közbe, nehogy Zsigmond elégedetlenségét érezvén, visszatérésre gondoljon. (283. l.) Útjában kapta Aquaviva jezsuita generális levelét, mellyel Rómába hívta, hogy további elhelyezéséről gondoskodjanak, annál is inkább, mivel maga is szabadulni akar a politikai ügyektől. Maga Miksa is szerette volna, hogy Erdélybe vigye, de Carrillo már beleunt a sok törődésbe. Az útból még sok sürgető levelet irt mindenfelé, hogy a feltételeket a fejedelemmel szemben teljesítsék.

Zsigmond Oppelnben csalóda látta, hogy mit kapott az erdélyi fejedelemségért, ócska palotát, mely egy azon korbeli följegyzés szerint alig volt előbbre való a fehérvári istállóknál, szűk két hercegséget, melyeknél két erdélyi szék vagy megye is terjedelmesebb volt. Carrillo mellette maradt néhány hétig, hogy vigasztalja és hogy minden elhírtelenkedett lé-

péstől visszatartsa. Majd Prágába utazott, hogy Rudolfot valamely jobb lakóhelyet eszközöljön ki. Erre nem is hiányzott a hajlandóság, csak a tárgyalások hosszasan húzódtak, ellenben nem érkezett a pápa döntése a bíborosi méltóságról és a házasság felbontásáról. Most már csak az udvar döntését várta, hogy azután visszamenjen Rómába, ahová Aquaviva rendelete szólította.

Zsigmond most már el is engedte magától gyöntatóját, bizonyára azért is, hogy könnyebben szabadulhasson Oppelnből, mert beleunt abba, hogy mind csak ígéretekkel tartják, azonban komolyan és gyorsan a szerződés pontjait nem teljesítik. Carrillo 1598. augusztus 10-én vált meg Zsigmondtól és augusztus 20-án már Grazban volt. Itt értesült arról, hogy Zsigmond mindjárt másnap, hogy megváltak, elhagyta Oppelnt és visszatért Erdélybe. A pápához sietett, hogy Zsigmond ügyeiről a szentatyát tájékoztassa. VIII. Kelemen Pápával Ferrarában találkozott, hol a helyzetről részletesen beszámolhatott. A pápa erre azonnal Erdélybe indította jezsuitáinkat, hogy Zsigmondot óvja a törökkel való összeköttetéstől is buzdítsa, hogy Rudolfal maradjon tovább is jó viszonyban, továbbá intse, hogy a keresztény nép javát hordja szíven. Együttal intette Rudolfot is, hogy ne mutassa a fejedelemmel szemben bosszankodását, nehogy veszedelmes tervekbe kergettesék bele.

Carrillo november 4-én Gyaluban találkozott Zsigmonddal, ki a pápa intelmetl szivesen fogadta. Carrillót most is főleg a kereszténység ügye érdekli, ezért úgy Gyaluban, mint Kolozsvárt tárgyal vele. Ebben úgy a fejedelmet, mint másokat jóindulatúknak talál, csak-hogy ő fel-

közönségesen használt imának, de különösen az egyházi énekeknek szövege tökéletesen egy és ugyanaz legyen.

Most hogy állunk? Vannak a régi cancionalek és azokban az egyszerű régies énekszövegek. Most, ha valaki kompilál egy irakönyvet, az abban megjelenő énekek mind különbözőek. Egyik itt, másik ott szerzi be könyvet. Énekelni kell a „Te Deum“-ot. Valahány könyv, annyi-felekép van a szöveg. Más a Stampai-felében, más a Bakáében. A többi aztán csakugyan más. Itt a keresztútja. Hány könyv, ugyanannyi szöveggel. Bosszantó körülmény. Egy éneket kezd meg a kántor, első verse talán közismert, tehát meggy. Tovább már nem. A különböző alkalmi imáknál nem akarom alkalmazni az egyöntetűséget ezen szigorát, pl. gyónási, mise és privát imáknál, de pl. keresztútja, olvasó, tizparancsolat, ötparancsolat, Urangyala, „Emlékezzél meg“ ántifonák stb. és az énekek mindenikére föltétlenül kívánatos az egyöntetű szöveg, bárminő című és rangú imakönyvben legyenek azok. Most egy hívő kikeres könyvében egy éneket, nem úgy van, mint a kántor éneklé és bár szeretné énekelni, nem tud, kedvetlenül teszi le és hallgat vagy egyébhez fog. Míg ha a szöveg azonos volna, áhitattal énekelne is és a népek tanulni is könnyebb volna.

Ezen elég sajnálatra méltó helyzeten pedig egyhamar segíteni nem lehet. Idővel igen. Még olyan helyes énekszövegeket sem igen találok, mint aminőt az Imets kanonok úr által a tanulók használatára kiadott kis énekkönyvben. Abban azonban kevés van. De bárminő szöveg fogadtassék is el, csak legyen az az egész Magyarország, minden imakönyvben egyforma. Lutheránusok között vagyok. Mindeniknek egy és ugyanazon kiadású, szövegű könyve van. Mindenik énekek száma van és a hívek csak felnéznek a kórusra, hol látják minden istenitisztelet alkalmával rendben ama számokat, melyeket a kántor énekelni fog. Miért ne lehetne

sége nevében okosan tárgyaljanak vele és a béke létrejöttön, amely nélkül mindkét keresztény fél súlyos kárt szenved és a török hűz hasznát a keresztények egyenletlenkedéséből. (315. l.) A maga részéről rajta volt, hogy az elkeseredést, melyet a két fél, t. i. Zsigmond és Miksa között észlelt, lehetőleg enyhítse. Miksát 1599. jan. 2-iki leveleiben intette, hogy fedjed el minden sérelmet. „A jövőről kell most gondoskodni, ha már a múltat meg nem törtétté tenni nem lehet; elegendő az is, ha jó egyezséggel jövőre nézve minden jóra válik.“ (318. l.)

Jóra azonban a dolgok nem fordulhattak Zsigmond miatt, ki bosszút akarván állani Rudolffon, míg Prágában követei arról tárgyaltak, hogy a fejedelemséget ismét átadják Rudolfnak, ő Báthory András bíborossal, unokaöccsével kezdett tárgyalást, hogy a fejedelemséget az ő kezébe juttassa, noha már követi két hónap óta a császárral alkudoztak. Közben még a lengyel királlyal, sőt a törökkel is összekötötésbe ereszkedett. Carrillo most már nem volt Zsigmond bizalmasa, a sok tervezetéről, cselszövényről mégis értesült. Rosszalta, hogy a fejedelem most már teljesen szakítani akar a császárral. Gondolkodását eléggé kifejezi egyik leveleiben: Adja Isten, hogy mindez ne árton a kereszténységnek. Én valóban inkább bajtól tartok, semmint jót remélek.“ Mikor pedig bizonyossá válik, hogy a fejedelemséget Báthory E. veszi át, s folynak a tárgyalások Zsigmond kielégítése és a fejedelemasszony ügyeiben, így nyilatkozik: „A fenséges asszony idegenkedve látja ezen tárgyalásokat, de még én is enyém-mel együtt, mivel látjuk, hogy háboruk és bajok

meg ezen jó szokás nálunk is? Igen, ha lesz valaha egyöntetűség a szövegben.

A mai imakönyvek elszakadnak. 5—10 év alatt már mind újak kellene. E peretől kezdve tehát egyet sem kellene engedélyezni a kinyomatásra, csak egyforma ének-, ima- és szertartási részlet szövegezzél. A mily költséggel rosszul nyomat valaki, olyannal jól is eszközölheti. Kell tehát egy állandó, nem csak ordélyi, de az egész országra szóló, minden magyar nyolven megjelenő ima- és énekeskönyvre felügyelő, jóváhagyó bizottság, mely aztán a magas püspöki kar utasítása alapján ezen követelményből egy könyvnél sem engedne semmit. Megszűnnék a mai tohu va bohu, melyben Resch így, Stampai úgy, Baka másképp, szóval: a hányan könyvet kompilálnak, annyifelekép szövegeznek és az eredmény, hogy a nép nem tud, ha akar is, ha különben tudna is énekelni és ez elég baj.

Pessimista.

HIREK.

— **Személyi hír.** Püspök urunk szombaton a delutáni gyorsvonattal székhelyére visszatért.

— **A mi jó Lollok bácsink gyémántmiseje.** Igazán azt lehet mondani, hogy nincs egyházmegyénkben nagyobb község vagy város, hol ne járt volna a jó Lollok bácsi, mint misziós atya. Szent beszédei a mely tudomány és a szív melegsége jellemzi s szavai az ő szent élete teszi hatásossá. Mint gyóntató atya a legszövevényesebb helyzetekből s körülményekből kitudta ragadni a lelkeket. Gyónó gyermekeivel állandó levelezésben van. Erdélyt nagyon szereti, mert itt „jó emberek laknak s gyönyörű a vidék.“ Nagypénteken könnyezve utazott el tőlünk. A 84 éves missziós atya ap-

származnak belőlük.“ Még a fehérvári kollegiumnak újra visszaállítása sem okoz már örömet, noha ezzel a fejedelem őt és az övét akarta kiengesztelni, hogy egyekben segítsék. „Nem akarok többé törődni egy ilyen változékony országgal.“ (329. l.)

Most már végleg megvált Erdélytől, melynek sorsa hosszú ideig oly közelről érdekelte. Egy darabig elkísérte a fejedelemasszonyt útjában, majd Rudolf hívására Prágába utazott, hogy élő szóval is beszámoljon az Erdélyben végbement változásokról. Prágából Rómába indult, ahová június 24-én érkezett meg. Itt úgy Zsigmond, mint felesége nevében előterjesztette a pápának azon okiratokat, melyek a házasság felbonthatóságára vonatkoztak. A pápa a biborosokkal az okok érett megfontolása után ki is mondotta a választ, s így Carrillo az erről szóló döntést sok más egyéb ügyben való határozattal, melyeknek elintézésével megbízták, megvihette Grazba. A meglepetést, melyet római sikeres eljárása ébresztett, arra használja fel, hogy Ferdinánd főherceget buzdítja, hogy az ellenreformációban járjon elől, mivel ha nehézségek merülnek is fel, lassanként majd csak elháríthatja azokat. Közben az erdélyi dolgokat is figyelemmel kíséri s nem tud elnyomni egy-egy aggódó felsóhajtást, mikor Zsigmond viselt dolgaira visszagondol. Mikor pedig az év őszén bekövetkezik a gyászos sorsfordulat, melynek Báthory E. áldozatva lesz, az erdélyiek leveérében Isten büntetését látta, hogy elpártoltak a császártól, de minden baj legfőbb okának Zsigmondot tartotta.

Ekkor csak távoli szemlélője az esemé-

nyeknek, a rendfő rendeletére ugyanis a selyei collegium vezetését vette kezébe. Itt megint azzal a buzgalommal működött, mint más munkaköreiben. A selyei collegium 1599-iki működéséről számolván be a jezsuita-iskolák működésének irányáról és elért eredményéről, egy előelő protestáns főúr nyilatkozatát közli, aki az ifjaknak az ékesszólásban való jártasságát hallván, ezekre a szavakra fakadt: Önts életet egy darab fába és a jezsuiták megtanítják szónokolni. Jóakarói nem feledkeztek meg róla, amit a jezsuita templom számára juttatott adományok bizonyítottak. Az özvegy Mária főhercegnő, Mária Christierna anyja 5 remek velummal, s két szép aranyozott ezüst kehellyel kedveskedett, Mária Christierna két ezüst szinpu-lummal (merítő edény, kanál.)

— **Buzaszentelés.** Szent Márk evangelista napján, április hó 25-én szenteli meg a kath. anyaszentegyház a buzavetéseket és más egyéb terményeket. A szép szertartást városunkban Tamási Áron prelátnak-kanonok, irodaigazgató úr végezte színi infula, — a kispapok asszisztenciája mellett. A körmenetben részt vett a székeskáptalan, a központi papság, a főgimpáziumi ifjuság, tanárainak vezetése alatt, az elemi fiú és leányiskola növendékei és a hívek közül is többen.

— **Májusi ajtatosság** a zárdában naponként 5 órákor tartatik. Az irgalmas nővérek tartományi főnöknője pár napig az itteni zárdában időzik.

— **Oltáregylet.** Az oltáregylet tevékeny működése látszik a kiállításból s azon helyek örömeiből, a hova tárgyakat juttatott. S épen azért csodálkozunk, hogy egyházmegyénkben

nyeknek, a rendfő rendeletére ugyanis a selyei collegium vezetését vette kezébe. Itt megint azzal a buzgalommal működött, mint más munkaköreiben. A selyei collegium 1599-iki működéséről számolván be a jezsuita-iskolák működésének irányáról és elért eredményéről, egy előelő protestáns főúr nyilatkozatát közli, aki az ifjaknak az ékesszólásban való jártasságát hallván, ezekre a szavakra fakadt: Önts életet egy darab fába és a jezsuiták megtanítják szónokolni. Jóakarói nem feledkeztek meg róla, amit a jezsuita templom számára juttatott adományok bizonyítottak. Az özvegy Mária főhercegnő, Mária Christierna anyja 5 remek velummal, s két szép aranyozott ezüst kehellyel kedveskedett, Mária Christierna két ezüst szinpu-lummal (merítő edény, kanál.)

Aquaviva, a jezsuita-rend feje 1600. szept. 4-én kinevezte Viller Bertalan helyett ausztriai provincialissá. Most már a két Ausztria, Stájerország, Karintia, Krajna, Cseh- és Morvaország, Magyar- és Erdélyország rendházai vannak gondjaira bízva. Jelentéseiből nem egy érdekes adatot lehet kiszedegetni, melyek egy-egy történelmi alakra is világot vetnek. Így 1600. okt. 17-iki jelentéséből értesülünk, hogy Pázmányi Gratzból Sellére küldötte, hogy Dobokai vicerektornak legyen segítségére tisztevitelében, amellet tartson beszédeket a kitértek megnyerésére. Mint tartományi rendfő sorra látogatta a rendházakat, így közöttük az Erdélyieket is.

A pápa 1603. elején Spinelli Fülöp németországi nuntius mellé rendelte, hogy azt a regensburgi birod. gyűlésen támogassa. Ugyanezen évben rendjének ügyeiben tanusított buzgalma

még mindig vannak helyek, hova az oltáregyleti mozgalom nem hatott el. A központi oltáregylet által kiállított tárgyak a napokban a következő helyekre szétküldtek: Székelykeresztúr, Kilyénfalva, Küküllő-Keményfalva, Bözödújfalv, Szováta, Sepsiszentgyörgy, Székelyszentkirály, Verespatak, Csikszentgyörgy, Nyáradremete, Görényüvegcsúr, Kudzsir, Csikmadaras, Csikrákos, Túr, Tekerőpatak, Oroszhegy, Etéd, Atyha, Udvarhelyszentlélek, Nagynyed, Csikszereda, Vice, Homoródkarácsonyfalva, Csikdelne, Jobbágytelke, Kézdivásárhely, Szárhegy, Csikmenaság, Kiskapus, Beszterce, Farkaslaka, Nagyág, Csikmindzent, Deményháza, Nyáradsejle, Kolozs, Ozsdola, Ehed, Csikszentlélek, Borbánd, Zalatna, Alvincz, Barátok templom, Zárda templom. Az oltáregylet nemcsak a lelki élet mozgatója és elevenítője, hanem anyagiakban bámulatos bőkezűséggel segíti a templomokat, hogy méltó külsőben mutathassák be mindenütt a szt. mise áldozatot.

— **A székelyudvarhelyi oltáregylet tagjai részére a lelkigyakorlatok március 29-én vették kezdetüket és április 4-ig tartottak.** Az irtalmas nővérek zárdájának nagyterme naponként megtelt hallgatósággal s P. Trefan Leonard, aki gyönyörű beszédeiben igyekezett a lelkeket Istenhez vonni, április 4-én volt a közös szent áldozás és igazán gyönyörűség volt látni, hány-szor telt meg a szentély áldozó hívekkel. Ugyanazon napon tartott P. Trefan a Maria Congregatio női tagjai részére szentgyakorlatot.

— **Vették a VIII. számú főpásztori körlevelet.** Közli a Rózsafüzér megáldási engedélyt egyszerű keresztvételével azok számára, kik a hitterjesztés nagy munkájában buzgólkodnak; továbbá olvassuk a tavaszi bérmatu sortrendjét, mit mult számunkban már közöltünk, hozzáadva még, hogy május 10-én Segesvárt, 17-én Kolozsvárt, 28-án Fogarason és 31-én itthon a székesegyházban lesz bérmatu. Olvassuk a kántori nyugdíj rendezési intézkedést. A ma-

gyar cimere- és himnusz-tablák az összes elemi iskolákban elhelyezendők. Közölve van Csikmege alispáni rendelete a csiksonlyói püncsödi búcsut illetőleg. Pályázat hirdettek a csikdelnei, gergyóújfalvi és gergyóalfalvi plébániákra május 10-diki határidővel.

— **Ő szentsége a pápa jubileumi ajándéka.** Örömmel jelezhetjük, hogy egyházmegyénk a pápa jubileumi mozgalmából derekasn kivette részét. Dacára az egyházmegye szegénységének, mégis 1301 K. 50 ft. gyűlt be. Ebből beszerez-tünk egy missió kasztát 500 K. értékben, 1 fehér, 1 viola ünnepi kazulát 200 K. árban, a többit (530 K. 50 fillér) levonva a kiadásokat paterfillérnek küldötték el Budapestre a közp. oltáregyletnek. Egyesek ajándéka a jubileumra: dr. Csabry Bonifác né 12 vállkendő, 12 corporá-le, 12 kehelykendő, 12 kéztörölő, 12 palla. Laczkóvics Rózsika egy sajátkezűleg készített fehér kazula, 12 kehelykendő, 6 corporála, 6 vállkendő, 6 palla, a désaknai oltáregylettől egy alba és 12 kehelykendő. Köszönet mindazoknak, kik résztint fillérekkel, résztint munkákkal hozzájárultak a jubileumi ajándékhöz. E tárgyak nem a szentséges Atya használatára fordítatnak, hanem szétküldetnek az egész világban áldáso-san működő missionáriusoknak.

— **A római zarándokok szerencsésen haza-érkeztek mult csütörtökön az éjjeli vonattal.** Leveleikből a következőket közöljük:

„A tenger hatalmas úr, mely alaposan hely-benhagyja az embert. Pesti tartózkodásunk nagy kellemes volt s nagyon jól tudtuk, ki volt az, ki egész itt tartózkodásunkat kellemessé tette lépten-nyomon. A Regnum Marianumban kitünő ellátásban részesültünk. Hogy a Kegyelmes úr mennyire érdekelt mindent lépésünk után, a azt eléggé bizonyította, hogy néhányszor telefonon tudakozódott hogylétünkről. Igen díszes úri társaság gyűlt össze a keleti pályaudvaron 14 én, azaz kedd este. Nekem az volt a legfeltűnőbb, hogy ebben az ifjúsági zarándoklatban majdnem

teljesen eltűnt a diákság, annyi volt a felnőtt. Pokorny az ő megszokott kedves modorával ismételt hangsúlyozta, hogy zarándokútra me-gyünk s csak ha ezen kötelességünknek eleget tettünk, gondoljunk a tanulmányunkra. Fiuméig az útnak elég simán folyt le. A kedves Pokorny úr gyönyörű, a pápai színeket viselő jelvények-kel és egy pompás magyar Bedáckerrel lepett meg bennünket. Sajnos, nagyon ködös volt az idő s ezért egy darabig nem gyönyörködhettünk a Karszt megdöbbentő szépségében. De szeren-csére később felszakadt a köd s eléggé gyönyör-ködhettünk a tenger szépségében. Sajnos azon-ban a tenger csak addig szép, amíg messziről nézi az ember. De már nem jó vele szorosabb kontaktusba lépni. Ehhez is volt szerencsénk! Mert fájdalomtól megtört szívvel jelenthetem, hogy egy esinos kis háborgásban volt résznk. Vegyük ezt akár extensive, akár intensive. Jól esik eldicsekednem, hogy mi Pál úrral dereka-san megálltunk a helyünket, amit kevés ember-ről mondhatok el. Az olaszok szemtelenségét csak megizlettük, de erről nec mentis fiat. Most várjuk a római vonatot.”

„Micsoda Rómában 5 nap? Pedig nekünk Csizsárik Imre dr., pápai kamarás úr személyében kitünő vezetőnk van, ki jól fel tudja az időt használni. Én legalább a napi utunkat 50 km.-re becsülöm. Külömben az egész zarándok csapat kitünő hangulatban van. Joggal irhatom, hogy zarándok-csapat, mert valóban Pokorny úr gondol arra, hogy társaságunk zarándok-csapat legyen. Közösen végezzük esti imáinkat, lelkiismeret vizsgálatunkat, mindent. Abban a kitüntetésben részesültünk, hogy holnap, azaz husvét vasárnap résztvehetünk Őszentsége a pápa által a sextini kápolnában celebrálandó ünnepléses szent misén. Persze csak szigorú ellenőrzés mellett mehettünk be a Vatikánba, hogy minden oda nem tartozó elem kiküszöböl-tessek. Hogy Róma milyen benyomást tettrám, azt jóformán még most sem tudom megmon-

nagy kellemetlenségbe sodorja. A pápai bulla megérkezése előtt elfoglalta az eberndorfi ágostonrendi kolostort, ezért a pápai udvar nehez-telését nagy mértékben magára vonta, úgy, hogy egyelőre még hibájának alázatos beismerésével sem sikerült elhárítani a nehezítelést.

A következő év januárjában útban volt Erdély felé, hogy a jezsuiták ügyét rendezze, mivel az unitáriusok 1603. nyarán a kolozsvári jezsuitákat elűzték volt. Kassán két napig tartózkodott s tanúja volt a kassai templomok visz-szafoglalásának, melyet Belgiojoso Rudolf király rendeletére fogatosított. Carrillo úgy tekintette az eseményt, mint a vallás helyreállításának szép mozzanatát, melyért kivált Belgiojosot illeti elismerés. Ohajította volna, hogy a többi váro-sokban is ugyanez történjék. (378. l.) Forgách Ferenc nyitrai püspök, Mikóczy Miklós váradi püspök, ki a kassai hamara elnöke, Pethő Márton kalocsai érsek, mint királyi helytartó és Belgiojoso sürgették Carrillót, hogy létesítsen jezsuita missziót, később collegiumot. Erre Car-rillo késnek is ígerezte, ha Szuhay István egri püspök a felségtől erre számára megbízást mutat fel, noha az atyákra számtalan más hely-en is szükség van. „Deus concedat plures operarios pro tanta messe,” írja Szuhay István-nak. (381. l.) 1604. végén azután a jezsuita misszió tényleg létre is jött.

Kassáról Erdélybe igyekezett Carrillo, hová jan. 13-ika felé érkezett meg. Kolozsvárt Básta farkas utcai templomuk helyett a főtérre adta, melyet az unitáriusoktól vett el.

Még egyszer felhasználták a diplomácia te-rén szerzett tapasztalatait is. 1606-ban az udvar

mint az olyant, ki a birodalmi ügyekben igen jártas, és már egyszer Báthory Zsigmond érde-kében oly sikerrel működött, a spanyol király-hoz küldötte. A prágai nuntius azt tanácsolta, hogy egyenesen Spanyolországba menjen, anél-kül, hogy Rómát érinten. A pápa szintén nem kívánta látni, mivel 1603-iki érszokos fellépését még nem feledték volt el. Így egyenesen Spa-nyolországba ment, ahová májusban érkezett meg. De noha nemcsak a segélykerés ügyében, hanem más ügyekben is kiváló ügyességgel for-golódott, nagyobb segítséget nem sikerült kieszkö-zölnie. Spanyolországból Rómába utazott, hon-nan Ausztriába tér vissza, úgyhogy okt. 16-án már Prágában volt.

Most „megint nyakába vette tartomány kormányzásának ezerféle gondját, mit most az is nevelt, hogy Erdélyből megint kiűzték a jezsuitákat, kiket a római generalis Carrillo védelmébe ajánlott, meghagyva neki, hogy vezesse vissza őket Erdélybe bármi úton-módon, vagy legalább helyezze el a pátéreket a határokon, hol nagy szükség van papokra és ténitökre.” (Veress: Bevezetés. XLIV. l.) 1608-ban a tar-tomány kormányzásában felmerült kellemetlen ügyek visszavonulásra készítetik. Mos már vissza-jut hazájába, és ott az alcajai collegium vezetését vette át. Régi barátai itt is felkeresték leveleikkel, hogy egyben-másban segítségét kér-jék. Mátyás király arra kérte, hogy a spanyol udvarban az egyháziak részéről róla terjeszt-t rossz híreket cáfolja meg. Báthory Zs. pedig 1611-ben abban kéri közbenjárását, hogy a spa-nyol udvartól szerzett évdíjat szerezze vissza, mivel a prágai udvartól 14 hónapig fogságban tartatván mindenéből kifosztatott.

Az alcajai rektorságot 1611-ben a toledoi tartomány provincialisi tisztével cserélte fel, a melyben 5 évig működött. 1616. jan. 26 án a hetedik congregatio a rend generalisának spa-nyolországi asszistensévé választotta, hogy életé-nek végén gazdag tapasztalatait még szélesebb körben érvényesítse. Életének ezen korszaka már nagyon rövidre volt szalva. Erőt vett rajta a betegség, melyet tömérdek utazása idézett elő. 1618. nyarán a sienai hóforrásokban keresett gyógyulást, már későre, mivel 1618. nov. 10 én jobblétre költözött.

Ime nagy vonásokban az ellenreformáció korának egy buzgó munkása, ki mint a jezsuita rend 11 ezer főnyi táborának egyik első rendű katonája, minden cselekedését a kath. vallás terjedésének, dicsőségének szenteli. A maga számára elképzelhetetlen fáradságáért nem vár semmit, visszautasítja az erdélyi püspökség visszaállításakor a püspöki méltóságot is, melyre őt szemelték ki. Még római generalisának köz-benjárását is kikérte, hogy a fejedelem mást nevezzen ki ezen díszes állásba. Főjelmonvási a vallásosság, szerénység, buzgóság és szigorú kötelességérzet. Valóban nem rajta mult, hogy az eredmény, melyet oly szívós munkássággal elérték, néhány év alatt nagy részben megsem-misült. Ha B. Zsigmond kitartó fejedelem lett volna, mint nagybátyja B. István, a kath. val-lás mondhatatlan erőhöz jut.

Azonban jezsuitánk lángoló hitbuzgalma úgy is bámulatba ejt és követeli, hogy iránta a kegyelet adóját legalább emlékének ezen fel-újításával lerójuk.

Péter János dr.

dani. Egyelőre hagyom, hadd ragadjon magával a benyomások árja, hisz végre is azért jöttem ide, hogy lelkem nagy gondolatokkal, hatalmas érzésekkel töltökezzék. Őszentsége husvéthétfőn fogja a csapatot kihallgatáson fogadni."

"Megerkezés után a csapatokra felosztott társaság azonnal hozzálátott a kereszténység és kultúra eme központjának megtekintéséhez. Nagy lelki örömmel és meghiúsultsággal járt végig a mártírok vérvél megszentelt helyeken s imádkozott saját magáért, ifjúságunkért és szép magyar hazánk jövőjéért. Azután sorba megtekintette a világhírű művészmesterek egyházi és világi műremekeit. A kitűnő vezetők valóban páratlan lelkielvezetben részesítették az ifjúságot. Április 19-én, husvét vasárnap reggelén a társaság a sixtusi kápolnában, mely az alkalommal szorongásig megtelt, buzgón hallgatta a Szentatya miséjét. Majd délután 3 óraker között szent gónást végzett a szent Péter bazilikában. Másnap, ápr. 20-án reggel 8 óraker szentmisét hallgatott a szent Péter bazilika keresztihajójában. A szentmisét Varga Damján dr. cisztr. főgimn. tanár mondotta, aki az evangélium után megható szavakkal esetele a hely és idő magasztosságát és a társaság buzgó iráiba ajánlotta a „Mária országának" jövendő reményét, támasztát, erejét: az otthon maradt egész ifjúságot. A szentmise alatt a zarándok társaság szebbnél-szebb magyar egyházi dalokat énekelt és egytől-egyig buzgón megáldozott. Szentmise után Hymnust és Mária-dalokat énekelve vonult ki az ifjúság a szent Péter bazilikából és ki-kilázasan készülődött a pápai audienciára. 11 óraker szép rendben, mellén a fehér kereszttel és sárga szalaggal, mint a pápa színeivel, felvonult az egész társaság a Vatikánba. Ő szentsege nagy kitüntetéssel fogadta a magyar ifjúsági zarándoklatot. A zarándok társaság, melyben az ifjúságon kívül sok előkelő világi úr és hölgy is résztvett, még aznap az esti vonattal indult Ancona felé és végre ápr. 22-én reggel 10 óraker ért Budapestre."

— **Örömmel** jelezhetjük, hogy a vár tisztántartását, a fák és bokrok ültetését és gondozását nagyon buzgó és szakavatott kezek vették át, még a várkörileti setányt is ajánljuk az illetékesek figyelmébe.

— **Kirándulás.** 23-án az első és második éves papnövendékek prefektusuk vezetésével a püspöki szőlőbe rándultak, hogy ott Eröss Imre püspöki borász magyarázata és mutogatása mellett a szőlő ültetését, oltást tanulmányozzák; látták a filokszerá pusztítását s az ellene való védekezést, látták az oltványok készítését stb. Kellemes és tanulságos kirándulás volt.

— **Kiskapus.** Oltáregyletünk és hivesim kérésére és nevében hálattal szívvel rebegek e helyen is forró köszönetet azon nemeslelkű, de előttünk talán örökre ismeretlen jötevőknek, kik a központi oltáregylet neve alatt váratlan, de annál becsesebb meglepetésben: husvétii ajándékban részesítették kised templomunkat. E kedves és egytől-egyig nagy gondnal, gyakorolt müizléssel s bizonyára tetemes költséggel készült templomi felszerelések a következők: Vörös színű kazula manipulussal, stolával és teljes kehelyfelszereléssel, gyönyörű kivitelű velum, gazdagon csipkézett karing és alba cingu-

lussal, végül művészi thuribulum. Névtelen jötevőinket örömeiben, áldásában és dicsőségében részesítse Az, kinek dicsőségét az ő áldott kezük munkája s nemes szívük adománya szüntelenül munkálja. Hortáver Victor, lelkész.

— **Felhívás a magyarországi főtisztelendő papsághoz!** A magyaországi papság Eucharistia-Társulatának tagjai által 1907. augusztus 26-án Pécsen megtartott értekezlete Wajdits Gyula prépost-kanonok indítványára elhatározta, hogy a Budapestén épülő Örökimádás-templom számára a magyarországi papok hódolata jelül és kizárólag csak a papság adományaiból, diszes monstrantiát ajánl föl a Szentségi Üdvözítőnek. A monstrantia, melyet Medits Nándor lazarista házfőnök igazgató tervezett és amely az Oberbauer utóda cégre van bízva, már munkálatban van. Dúsan megaranyozott tiszta ezüsből készül. Magassága 75 cm. Kivételére mintegy 4—5000 korona szükséges. Alapeszméje: Jézus Krisztust az Atyaisten és Szentlelekisten határtalan szeretetében adta a bűnös és szenvedő emberiségnek. Ezen eszmének megfelelőleg a monstrantia a Szentháromság három személyét tünteti föl. Fölül az Atyaisten, középen az Oltárszentség, melyet a Szentlelekisten galambalakja (lunula) tart csöreben. A korong külső része csupa szivekből (a felajánló papok szívei) áll. A szivek, melyeket egy tövisszörű veszkörül, mind a szentség felé fordulnak. A monstrantiát az Immaculata, szent József, szent Paschalis, szent Tharsicius és angyalok szobrai és szent István király, szent László király, szent Imre herceg, szent Margit, szent Erzsébet, szent Gellért mellképei díszítik. A monstrantiára még a következő drágakövek szükségesek: a) a lunulára kis gyémántok nagyobb számban, b) a nodusra 8 szép nagy opál, c) a nodus alá, 8 rubin és 8 smaragd, d) a koszorúba 18 gyémánt, e) a tartókra 22 drágakő, f) a boldogságos szűz Mária és szent József szobrai fölé egy-egy gyémánt. A drágaköveket és az egyéb szükséges költségeket töled kérjük, töled várjuk, édes magyar hazánk föld papsága! Bizunk az Ur Jézusban, hogy reményeinkben nem csalatkozunk! A költségekre eddig mintegy harmadfelezer koronánk van. Még legalább is ugyanennyi szükséges. Az adományokat dr. Hanauer István lelkigazgató Budapest, IV., központi szeminiárium — kérjük küldeni.

— **Gyengelkedésnél** első orvosi tekintélyek szerint legjobbnak bizonyult a „Sirolin-Roche", mely meregtelen, iztelen és a szervezetre semmi káros befolyással nem bír. Már rövid használat után előmozdítja az étvágyat és emeli a test erejét, úgy hogy rekonvaleszens, sápadt leányok s gyermekek az étvágy gerjesztése céljából okvetlen használják. A szer minden gyógyszerárban kapható.

Támogassuk szívvel-lelékkel, vagyis tollal és pénzünkkel az egyházme-gyénk érdekeit szolgáló ezen egyetlen lapunkat.

Kath. Népszövetség.

Szőkefalva ünnepe.

Nagyszabású, eredményében messze kiható és valóban ünnepszámba menő egyházi mozgalom folyt le e hó 21-én (husvét harmadnapján) Szőkefalván. Az Isten kegyelméből megszületett magasztos idea, a Katholikus Népszövetség nemes és szent eszméje a lelkes egyházi és világi vezetők buzditó szavára lángoló szikraként, tüzes nyelvek gyanánt járta át a hives kebelét, hogy lángra gyújtsa és tápot adjon a hitélet és keresztény erkölcs Vestatüzének.

Előljártak, zászlóvivők voltak e magasztos hitbeli és erkölcsi mozgalomban úgy az egyházi, mint a világi vezetők. A kükküllői kath. esperesi kerület feje és lánglelkű apostola: Mártonffy Sándor esperes-plebános lelkes szava, buzditása és nemes példája megtermette nemes gyümölcsöt: Szőkefalván is megalakult a Katholikus Népszövetség.

Már délután 2 óraker nagy csoportban gyülekezett a nép és az intelligens közönség egyaránt, hogy kivegye részét a hitélet fényes mezején járó erkölcsi oktatás közkinéséből. Ott voltak az egyháziak részéről: Puskás Gergely dicsőszentmártoni plebános, dr. Kászonyi Alajos kerelőszentpáli plebános; a világiak közül: Pekri Sándor főgondnok, Sándor Pál árvaszéki ülnök, státus-képpelölő, Pekri Géza, tb. vármegyei aljegyző, dr. Gyárfás Elemér, a Kis-Küküllő felelős szerkesztője, dr. Kozma Ödön, Muzsnay Kálmán egyházi jegyző, ifj. László János, Szabó Elek kántortanító.

A szőkefalvi katholikus hölgyek közül: Becze Gizela, Becze Erzsi, Szabó Vilma úrleányok, László Jánosné és Szabó Elekné úrnők. A nép pedig — köztük sok más vallású is — zsufo-lásig megtöltötte a tágas iskolatermet.

A Mártonffy Sándor esperes-plebános üdvözölő szavai után az egyes szónokok beszéltek. Első volt Puskás Gergely dicsőszentmártoni plebános, ki a töle már megszokott nagy tudással, széles ismeretkörrel és széles eszmemenettel a kath. népszövetség célját, megvalósítását, kivitelét s a gyakorlati életben való alkalmazását fejtegette. Beszédje nagy tetszést szült. Utána Sándor Pál árvaszéki ülnök, státusképpelölő beszélt a katolikus öntudatról. Beszédje rövid volt, de minden szava lángolt az őszintén átértzett tiszta katolikus hittől, mely valóságostól és az attól el nem választható hon-szerelemtől.

Harmadiknak dr. Kászonyi Alajos kerelőszentpáli plebános állott a dobogóra, hogy mely tanulmányra és széleskörű tudásra való beszéd megtartsa. A sajtó hatalmát magyarázta és fejtegette oly kézzelfogható módon, hogy minden szava vérvé válhatott a közönségnek. Példákkal, a mindennapi életben tapasztalt esetekkel illusztrálta a sajtónak a népre való hatását. Müvelt értelmének tagláló erejével fényesen mutatott arra, hogy a jó sajtótermékek, a jó újságok és könyvek mily felemelő, léleknesztítő munkát végeznek, míg ellenben a vallástalan, erkölkestelen irányú, kozmopolita, szocialista és

Tüdőbetegségek, hurutok, számar-köhögés, skrofulozis, influenza
ellen számtalan tanár és orvos által naponta ajánlv.

Minthogy értéketlen utánzatokat is kínálnak, kérjen mindenkor „Roche" eredeti csomagolást.

F. Hoffmann-La Roche & Co. Basel (Svájc)

Sirolin

Emeli az étvágyat és a testsúlyt, megszünteti a köhögést, vialádeket, éjjeli izzadást

„Roche"

Kapható orvosi rendelre a gyógyszerárban. — Ára üvegenként 4.— korona.

anarchista szellemű lapok megmérgezik a nép lelkét, kiölik abból a nemesebb érzést. Frenetikus taps és lelkes éljenzés honorálta a kiváló szónok magvas beszédjét. Végül ifj. László János VIII. gymn. oszt. tanuló lépett fel a szónoki emelvényekre. Szónoklatának tárgya a katolikus hitélet volt. Ifjui tüzzel, nagy ambícióval és fényes hatással beszélt. Beszédétárgya hálás, kidolgozása szerencsés és hatása nemesítő, példaadó, buzdító volt. A jó irányban haladó, tehetős fiatal ember lelkes szónoklata a hallgatóság nagyrészenek könnyeket esalt a szemébe. A közönség lelkesen éljenzte és sokáig tapsolt a fiatal, derék szónoknak.

Hathatós szavakban reasummálta az ünnepély erkölcsi célzatát, tartalmát és értékét Mártonffy Sándor esperes.

A megalakult népszövetség lelki vezérének, igazgatójának Mártonffy Sándor esperes-plebánost, csoportvezetőnek pedig Szabó Elek kántortanítót választotta meg.

Hogy milyen szép eredménye volt e gyűlésnek, annak erkölcsi értéke mekkora hatással volt a népre, legjobban bizonyítja az a factum, hogy 58-an iratkoztak be a népszövetség tagjai közé. A további beiratkozás most is foly.

Fényes biznysága ez az esemény-számba menő egyházi mozgalom annak, hogy a katolikus hívek lelki vezetése és hitéletének irányítása jó pásztorok kezébe van letéve, kik nemes példájukkal és istenes cselekedeteikkel az Úr Jézusnak tetsző módon legeltetik a reájuk bízott nyáját !!!

Muzsnay Kálmán.

Nagyszében.

A lelkesedés és öröm hangjával jelentem a tek. szerkesztőségnek, a Nagyszében külvárosi Népszövetség megalakulását. A lelkesedést az a családias jellege, mely a férfit és nőt, aggot és ifjat összehozott, továbbá az a buzgóság, áhítat és meghatottság szülte, mely ott vibrált és élt minden jelenlévő arcán. Az örömet a Népszövetség nagy száma okozta. A külvárosi plebánia ötven tagja jelentkezett, köztük hivatalnokok, munkások, tanítók, lelkes honleányok, iparosok és kereskedők. Megnyitó beszédemet, melyben az alakulás szükségességét fejtegettem és az Úr áldását kértem hűveimre, Thomandel József úr német nyelven interpretálta. Ezután Dr. Vajticzky Emánuel főg. tanár a Népszövetség programját fejtette ki. Hatalmas áramlatoktól elragadott bitórláshoz hasonlította a mai társadalmi embert, aki az igazi utat, a szomjúságot eloltó édesvízű forrást a hit erősségében, védelmében, a küzdő egyház tábort a Népszövetség kebelén találja meg. Majd Székely István nyug. postafelügyelő is a belépésre buzdította a megjelenteket.

Miután a szövetség megalakult, Kossuth szavaival annyi erőt kívántam a kivitelhez, a munkához, mint a mennyi lelkesedést találtam a megalakulásban, mert akkor tábortunkat a poklok kapui sem fogják megdönteni; a közmondás is megfordul és így lesz igaz: föltámadt Mátyás és vele az igazság. Végül, mivel a tagok legnagyobb része a tagságdíjat is befizette, a teljes tisztikar megválasztása vált szükségessé. Igazgató lett egyhangulag Melcer Károly plebános, csoportvezető Thomandel József árvaházi gondnok, pénztáros Holló N. elmeegógyintézet ellenőr, jegyző Kmoskó István terézárva-házi tanító. A gyűlés táviratilag üdvözölte a központot és Zbóray Miklós alelnököt. Adja

a jóságos Isten, hogy kis plebániám felemelő példája hasonló megalakulásra, lelkesedésre és cselekedetre buzdítson másokat is.

Gelence.

Április 26-án Gelencén is megalakult a Kath. népszövetség 50 taggal. Az első népgyűlés Husvét keddjén, április 21-én volt. Közvetlen szentmise után a templom előtti téren megállott a nép. És a még imádságtól sugárzó arcok és áradozó szívek nagy figyelemmel hallgatták Solyom Géza plebános hatalmas, érces, csendő hangon tartott költői szárnyalású beszédét, melyben rámutatott arra a gonosz istentelen aknamunkára, mely Magyarországon a népek szívéből a vallást és Istent ki akarja irtani: Magyarországon a kath. vallás ellen összeesküdött zsidó, protestáns és minden. Hogy kath. férfaink szegyenlik hitőket. Hogy a hivatalokban nem szabad azt mondani: Diesértessék a Jézus Krisztus. Ezt tovább nem tűrhetjük, tiszta kath. községhen, egy ref. hivatalnok kath. elenese nem vezesse a községet.

Álljunk talpra és ne engedjük tovább, hogy idegenek uralkodjanak rajtunk. Mi kath. vérünkkel tartottuk fenn a hazát török, tatár ellen, most nem engedjük, hogy zsidók elvegyék tőlünk. I2 ezren vagyunk, ha szövetezünk, senki sem fog birni velünk. Erre való a Kath. népszövetség.

Azutan Pánczél József tanító ismertette a Kath. népszövetséget és bőven beszélt a jogvédelemről, mit a Népszövetség nyújt. Felszólította a népet, hogy jelentkezzenek.

Április 26-án délután az iskola udvarán szervezkedő gyűlés volt, hol Solyom Géza megnyitván a gyűlést, Olasz András káplán ismertette a Népszövetség szervezését és bemutatta, magyarázta a kath. és zsidó sajtót. Szivőkre kötötte a kath. sajtó pártolását. Solyom Géza plebános a jogvédelmet még bővebben ismertette, mire megindult a jelentkezés. Igazgató lett a helybeli plebános. A két gyűlésen vagy 400 rőpiratot osztottunk ki.

A szerkesztő üzenetei.

Székelyudvarhely. A tudósításokat máskor kellő időben kérem.

Szegesvár. Elhallgassak nagyon quare?

K. A. dr. Rég nem olvastam írását. Így hagnak cserben mindenfelé?

Semex. A nyomda hibákra máskor jobban ügyelünk.

G. E. Ez ügyvel egyszer mindenkorra végeztünk. Boesánat, ha talán keserűséget okoztam, de hát tetszik tudni, nagy és sok a szerkesztőnek a kellemetlensége. Pax.

O. A. Köszönet. Csak dolgozni mindenféleképp, tollal is.

B. Gy. Az egyleti lapba fog jönni május hóban, köszönöm.

Kerestetnek

— begyakoroltatnak. Csakis írásbeli ajánlatokat FISCHER K. irodája RÁKOSPALOTA, továbbit. —

az ország minden nagyobb városában és községeiben egy most szervezés alatt álló részére alkalmas képviselők, kik 1000 koronától 10000 korona évi jövedelemre tehetnek szert, amennyiben szemléli és anyagi képességgel bírnak. Gvaktorlattal bírók előnyben részesülnek. Kellő járássággal nem bírók díjmentesen

A KINEK

eladó birtoka van. vagy aki birtokot venni akar, vagy ha eladásra szánt könyvtára, irodalmi műve, zeneeszköze, festménye, régi könyve, olajfestésű képe, szobra, fegyvere, régi pénze, ékszere, butora, háztartási, gazdasági és más értékes eszköze van, az hirdessen a **KÖZMŰVELŐDÉS** mely lap a felsoroltak iránt érdeklődő közönség körében forog leginkább közkézen. **Egy szó 5 fill.** Czim: **Közművelődés kiadóhivatala**, (Papp György könyvnyomdája) **Gyulafehérvárt.**

Schmidt János, Budapest, IX. Ráday-u. 40.

Speciálista bármily stílus és vallású templomberendezési tárgyak javítása különösen: modern olajlak márványozásra.

A népiskola tananyagának tantárgyankénti beosztására szolgáló

Részletes Tantervnyomtatvány

(sajtó alatt); vagy az osztályonkénti feldolgozásra használható

Tananyagbeosztási nyomtatvány

a **miniszteri** és külön a **róm. kath.** tanterv szerint készült füzetekben megrendelhető a hat vagy bármelyik öt oszt. szám. **postadíjjal** együtt 2 kor., négy oszt. 1.80, három oszt. 1.60, két oszt. 1.40, egy oszt. 1 korona előleges beküldése mellett

GYERKES MIHÁLY ig. tanítónál **Székelyudvarhely.**

Papp György könyvnyomdája Gyulafehérvárt.

Legujabb könyvnyomda Alsófehérvármegyében.

Szállítója és nyomtatója:

a Nagyméltóságú és főtisztelendő erdélyi püspöki hivatalnak, a gyulafehérvári ev. ref. esperesi hivatalnak, az Erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulatnak, a Gyulafehérvári róm. kath. főgimnáziumnak, a Gyulafehérvári kir. törvénytársaságnak és kir. ügyészségnek, Gyulafehérvár sz. kir. város tanácsának, a Gyulafehérvári takarékpénztár részvénytársaságnak, a Gyulafehérvári népbank részvénytársaságnak, a Gyulafehérvári „Julia” takarékpénztár részvénytársaságnak, a Gyulafehérvári püspöki elemi és polgári leányiskolának, a Gyulafehérvári állami elemi és Gyulafehérvári iparos és kereskedő tanonciskolának, a Gyulafehérvári kir. közjegyzői hivatalnak, az összes ügyvédi irodáknak, a gyulafehérvári és vidéki nagyobb kereskedő cégeknek, a Gyulafehérvári „Johanna” gőzmalomnak, a Zalatnai állami kőfaragó és kőcsiszoló ipari szakiskolának, a Zalatnai takarékpénztár részvénytársaságnak stb. és az erdélyrészi róm. kath. lelkészi hivatalok egy nagyobb részének.

♣♣♣♣♣ **Állandó kiadványai:** ♣♣♣♣♣

KÖZMŰVELŐDÉS

Politikai, társadalmi, rk. vallásirodalmi és szép-
* * * * * irodalmi heti közlöny. * * * * *

Az erd. róm. kath. Irodalmi Társulat
tulajdonában.

XXX-ik évfolyam.

Gyulafehérvári Hirlap

Politikai, társadalmi, szépirodalmi és közgazdasági
* * * * * hetilap. * * * * *

Saját tulajdonában.

XXVI. évfolyam.

Erdélyi Oltáregyes. Lap

Az oltáregyesuletek hivatalos közlönye. V. évfolyam.

Megjelenik füzet alakban havonként egy-
szer két nyomtatott iv terjedelemben.

Előfizetési ára egész évre 2 korona.

E nyomdában jelentek meg továbbá és kaphatók a következő művek:

PÜSPÖKMEGYEI ZSINAT.

Jrta: Forster János, szentszéki tanácsos.

Háromszáztizenkét sűrűn nyomtatott oldalon tájékoztat ezen. az olvasó külön észrevételeinek feljegyzésére szolgáló margóval ellátott vastag füzet a megyei zsinat megtartásának módjáról és szükséges előkészületeiről, az erdélyi speciális viszonyok tekintetbe vételével, a következő tartalom-jegyzék szerinti sorrendben: Előszó. — A zsinatról általában. — Megyei zsinat Erdélyben 1822-ik évben. — A kolozsvári 1848. évi zsinat (?) — A megyei zsinat előkészítése, — összehívása, — helye és ideje, — tagjai, — hatásköre, — tisztviselői. — A zsinati ügymenet leírása. — A zsinat tárgyalási anyagáról. — A hitigazságok hirdetése. — A prédikálás, hitoktatás. — A szentségek. — A keresztség. — A bérmlás. — Az Eucharistia. — A bűnbánat. — Az utolsó kenet. — Az egyházi rend. — A házasság. — A papság tökéletes élete. — A testületi tisztesség. — A pap háztája. — Testületi szellem. — A zsinat egyéb teendői. — A szerzetesek ügye. — A hívő nép erkölcsi nevelése. — A hivatalos ügykezelés. — Az egyházi biráskodás. — Zárószó.

A füzet ára 2 korona. Bérmentes küldéssel 2 kor. 20 fillér.

Intenciók könyv.

(Liber intentionum.)

A szentmisék naponkénti folytatólagos végzésének kimutatására szolgáló rovatos könyv akár egyes áldozároknak, **ad personam**, akár nagyobb egyházak vagy szerzetestestületek sekrestyeigazgatói számára.

- Ára 1 kor. 60 fillér, portómentes küldéssel 2 korona. -

Az élet értéke és jelentősége.

Bilczewski József lembergi püspök körlevele a középiskolai tanulókhöz. Ford. Szporni János, főgimn. tanár.
Ára 20 fillér.

A gyermekek házi neveléséről.

Jrta: Bálinth György.

Ára 10 fillér.

Papi nyugdíj könyvecske. Ára 20 fillér.

Lelkészi hivatali nyomtatványok, püspöki, esperesi, lelkészi címmel nyomtatott levélpapírok, levélborítékok stb. stb. nagyraktára.